

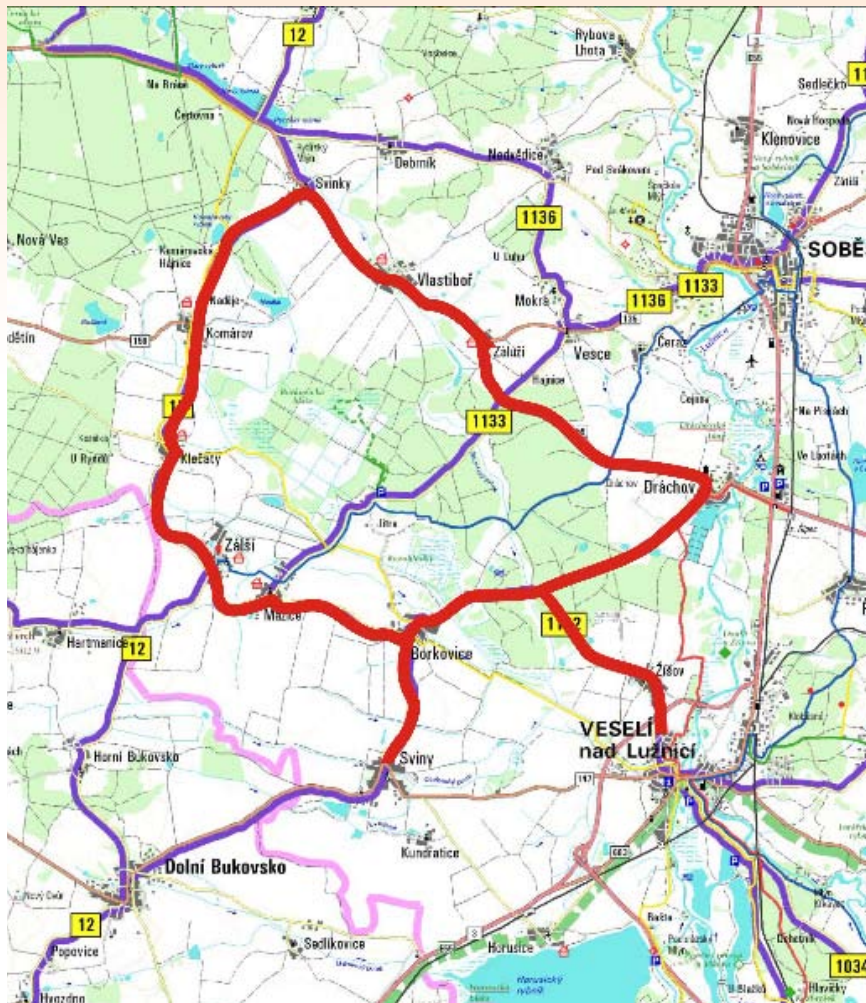

GREENWAY SELSKÉHO BAROKA

GREENWAY SELSKÉHO BAROKA

I. Základní cyklistický okruh: Veselí n. L. – Žišov – Borkovice – (Sviny) – Mažice – Zálší – Klečaty – Komárov – Svinky – Vlastiboř – Záluží u Vlastiboře – Dráčov – Žišov – Veselí n. L.

Vlastiboř

ZA BLATSKOU LIDOVOU ARCHITEKTUROU DO SRDCE VESELSKÝCH BLAT

Komárov

Blata jsou převážně rovinatou krajinou kdysi rozsáhlých mokřadů a třasovisek. Rašelina se tu začala tvořit po skončení doby ledové (zhruba před dvanácti tisíci lety) na místě někdejšího třetihorního jezera. Teprve na konci 13. století byla nejrozsáhlejší močálovitá prolákлина mezi Veselím a Soběslaví odvodněna vybudováním tzv. „Blatské stoky“, která jako jedna z prvních melioračních zásahů na českém jihu umožnila zemědělsky využít zdejší půdu. Ve 14. a 15. století je kraj postupně osidlován a vznikají zde vesnické celky. Sídla mají většinou pravidelný půdorys s návsí uprostřed. Původní dřevěná roubená stavení začali lidé od konce 18. století nahrazovat zpočátku kamennou, později i cihlovou zástavbou.

Návsí tvoří jedinečný urbanistický prvek jihočeských vesnic, většinou doplněný rybníkem jako protipožární nádrží. Výstavné soubory selských usedlostí obklopujících náves jsou doplněny dalšími užitnými a sakrálními stavbami – kovárnou, hospodou, kostelem nebo kaplí, pomníkem, křížem. Byly vždy místem vhodným k zastavení, posezení, spolupráci a vzájemné pomoci, ale i k pořádání lidových slavností a veselí, k stavbě májky, k soustředování koní před kovárnou a podobně.

Lidový jihočeský dům se skládá z několika částí – obytného domu, brány a branky vedoucí do dvora, který je uzavírán sýpkou, chlévy a stodolou. Před bránou se vysazoval tzv. rodový strom. Čelní stěny obytných stavení a sýpek si majitelé zemědělských usedlostí postupně nechávali dotvářet bohatě členěnými a zdobenými štíty. Tyto práce neprováděli školení architekti, ale zkušení zedníci mistři, kteří jim vtiskli charakteristické osobité rysy.

Přízemní zemědělské usedlosti se tak honosily nápadnými vysokými štíty, které se tvarově i zdobně od sebe lišily. Tento typ zástavby je nazýván selským lidovým barokem. V některých blatských vesnicích se dochovala i ucelená seskupení původních staveb, jinde jsou to alespoň ojedinělé budovy.

Krajinu Blat tvoří dnes dosti rozsáhlé polnosti a louky, obklopující jednotlivé vesnice. Cesty, které je spojují, jsou většinou lemovány stromořadím. I po odlesňování zde zůstaly lesní celky tvořené především menší borovicemi a listnatými stromy. Poslední zbytek původní přírody můžeme spatřit v přírodní rezervaci Borkovická Blata a Kozohlůdky kde byla zřízena naučná stezka.

Střed Veselských blat tvoří několik vesnic na severozápad od Veselí nad Lužnicí, které si nejvíce zachovaly původní ráz a kde majitelé většiny usedlostí udržují svá stavení v původní podobě. Jsou to vesnické památkové rezervace Mažice, Zálší, Klečaty, Komárov, Vlastiboř a Záluží a vesnická památková zóna Svinky a Borkovice

Záluží u Vlastiboře

VZNIK SELSKÉHO BAROKA NA VESELSKÝCH BLATECH

Kdysi tradiční roubená lidová stavení se postupně měnila ve dvacátých letech 19. století ve zděná v souvislosti s rozvojem výroby pálených cihel. U venkovských stavení se nejvýrazněji vytvářely štíty budov, které jim dominovaly nejen svými tvary, ale hlavně plastickou štukovou výzdobou. Tato díla vytvářeli obyčejní zedníci, kteří nedovedli kreslit plány, neznali stavitelské vzorníky a vše vytvářeli podle okamžité inspirace přímo na místě. Využívali sice zapamatovaných forem městské architektury, ale její tvary podřídili zvyklostem vesnice, odkud pocházeli.

Ačkoli prostí venkovští zedníci nestudovali přísné zákony architektury, vyznačovali se nesporným výtvarným nadáním. Lidová architektura Veselských blat se vyznačuje přesnými formami štukové plastické výzdoby, vyřezávané do omítky podle dřevěných šablon. Je dílem především dvou zedníků, kteří zde pracovali ve stejném období a ve vzájemné výtvarné závislosti, takže dnes lze jen těžko jejich díla od sebe odlišit. Typická blatská architektura tzv. selského baroka vyniká členěním štítu pilastry a barevností štukových výzdob, dříve pestře vybarvovaných, takže připomínaly krajky zdejších krojů.

Autory staveb byli Martin Paták a Jaromír Šoch. Paták se narodil 12. října 1820 ve Vlastiboři, kde také r. 1889 zemřel. Obdobně jako jeho druh Jan Šoch zařazoval do štukové výzdoby štítů stylizované květy, vlnovky, monstrance (ale i větrací průduchy, okénka apod.), které vyřezával v pačokové omítce nožem podle dřevěných šablon. Paták uplatňoval typické blatské květiny – masožravé „rosničky“. Jeho pravnuke po letech vyprávěl, že za svého mládí ještě viděl na půdě mnoho dřevěných forem plastických výzdob, které jeho dědeček se svým otcem kdysi vyřezávali vždy v zimě, aby na každou novou stavbu v příštím roce mohli použít opět nové tvary. Výzdobu budov později také pestře vybarvovali. Poprvé k tomu došlo roku 1840 na statku čp. 17 v Zálší. Každá část výzdoby měla jinou barvu. Tak např. na bílém pilastru visel na červeném závěsu modrý zvoneček se zeleným srdíčkem nebo zelený věnec, a to vše vystupovalo ze žlutého podkladu stěny stavení. Dokonce i každá cihla nadokenního klenutí měla jinou barvu. Hospodyně si pak při obnovování malby tuto výzdobu samy vybarvovaly, a to pokaždé jinou barvou, proto se původní barevná skladba a zejména její živé tóny v pozdějších dobách při odkrývání nánosů několikerých přemaleb nedaly zjistit.

Paták se synem a okruhem svých zedníků pracoval především ve Vlastiboři, Nedvědicích, Záluží, Vesci a Čerazi, jak uvádějí záznamy. Jan Šoch, který se narodil v Nučicích, přišel do Zálší před rokem 1840, kdy si tam postavil dům čp. 51, kde zemřel r. 1867. Stavěl se zedníkem Linhartem, který byl asi o patnáct let mladší, a později se svým synem Františkem, který žil v letech 1828 až 1874. Měl zde i malé hospodářství a byl prý na zkušené ve Vídni. Pracoval především v Borkovicích, Klečatech, Komárově, Mažicích a Zálší. Jednou z prvních dochovaných staveb tohoto okruhu je malá chalupa čp. 13 v Borkovicích z r. 1840 se zachovanou černou kuchyní a dům čp. 51 v Zálší z téhož roku. Z posledních staveb vyniká statek čp. 7 v Komárově z r. 1888. Výtvarně nejvyspělejší je sýpka statku čp. 27 v Komárově z r. 1863 a statek čp. 8 z r. 1861.

Barevná pestrost a vybarvování štukových plastik zanikaly na přelomu 19. a 20. stol., jen místy se ještě zdůrazňovalo bílé štukování ve žlutém podkladu omítky. V zachovaných dílech lidových mistrů se odráží slavná česká lidová architektura selského baroka, která nemá ve světě obdoby.

Celý okruh vyjmenovaných vesnic měří asi 35 kilometrů. Z města vyjedete přes obec Žišov a lesem do Borkovic. Na konci lesa vlevo před mostem přes potok si všimněte smírčího kříže.

Borkovice – leží na jižním okraji rozsáhlých rašelinišť. Nejhezčí dochované štíty uvidíte na staveních č. 16 a 19, nejstarší jsou na č. 12 a 9 se sýpkou z r. 1841.

Mažice – oválná náves s kapličkou, honosné statky dvorcového typu s bohatě členěným průčelím, nejstarší blatský špýchar č. 5 s rožmberskou růží (1613); nejvýznamnější stavení č. 2, 5, 10, 33.

Borkovice

Mažice

Smírčí kříž

Zálší

Blatské kroje

Zálší – jedna z nejhezčích blatských vesnic, ukázky postupného vývoje blatských stavení. Náves je obestavěná památkově chráněnými statky, z nich nejstarší na blatech vůbec je č.3 z r. 1807. Obec je rodištěm zednických mistrů Šochových, lidových stavitelů blatského selského baroka. Jejich práce najdeme na staveních č. 5, 40, 41.

Klečaty

Klečaty – patří mezi architektonicky nejcennější blatské vsi. Náves je obklopena krásnými staveními a špýchary s bohatě zdobenými štíty, k nejhezčím patří č. 6, 13, 25. Kaple Nejsvětější Trojice je z r. 1800.

Klečaty

Komárov – mnoho dochovaných staveb blatské lidové architektury, chráněných vyhlášenou památkovou rezervací.

Sviny

Sviny – zástavbu tvoří převážně zemědělské stavby, ale i hodně rodinných domků. Památkově chráněny jsou již jen jednotlivé objekty, jedná se o špýchary čp. 7 a čp. 14 a statek čp. 13.

Klečaty

Zálší

Svinky – hodnotné stavby rustikálního baroka i s pozdně barokními štíty, hlavně sýpky č. 1, 3, empírový vliv na štítě č. 17. Mladší blatská tvorba na usedlostech č. 17, 26 a sýpce č. 19. Barokní zvonice z pol. 18. stol., k ní později přistavěna kovárna. V obci vyhlášena památková zóna lidové architektury.

Vlastiboř – více dochovaných staveb blatské lidové architektury; rodiště Martina Patáka, dalšího výrazného tvůrce selského lidového baroku v okolí.

Svinky

Svinky

Komárov

Záluží – má jednu z nejkrásnějších návší, jádro obce tvoří památková rezervace lidové architektury, nejhezčí stavení č. 3, 11, cenné je stavení č. 1 s kovárnou u kapličky, kde vznikla národopisná expozice Blatská kovárna doplněná výstavou loutek

Ze Záluží pojedete k obci Dráčov a z ní odbočíte vpravo po cestě lesem až na silnici, která již směřuje zpět přes obec Žišov do Veselí nad Lužnicí.

Blatská kovárna

Každoročně se opakující akce na Blatech:

Leden

Obecní ples v Borkovicích

Únor

Jezdecký ples JK Dolli Zálší

Masopustní veselí

Duben

Jezdecké závody v Mažicích

Květen

Stavění máje

Osvobození Žižova a Veselí n. L. – recesistická akce

Den koní JK Dolli Zálší

Jaro na Blatech – cykloturistická jízda (20 – 130 km) vedoucí vesnicemi s ukázkami selského baroka

Hry bez hranic – soutěž v netradičních disciplínách – Zálší

Červen

Den dětí

Červenec

Blata se baví – koncerty dechových kapel v rámci mezinárodního festivalu Kubešova Soběslav – v Borkovicích, Klečatech, Mažicích, Svinech, Zálší a v Žižově

Jezdecké závody v Mažicích

Anenská pouť v Mažicích

Den otevřených dveří v Sempře Mažice

Prázdniny u koní – stanový tábor pro děti od 7 do 15 let v Zálší s výukou jízdy na koni - červenec, srpen

Říjen

Hubertova jízda - ukončení jezdecké sezóny honem na lišku - Zálší

Prosinec

Adventní prodejní výstava keramiky ve Svinech

Mikulášská nadílka

Venkovní Rybova mše v Zálší

Bližší informace k jednotlivým akcím poskytne Infocentrum Veselí n. L. Nalézt je můžete i na stránkách měsíčního zpravodaje Veselsko, případně na www.veseli.cz

Infocentrum Veselí nad Lužnicí
nám. T. G. Masaryka 25
391 81 Veselí nad Lužnicí

Tel./fax: 381 548 180
info@veseli.cz, inzerce@veseli.cz
www.veseli.cz

GREENWAY SELSKÉHO BAROKA

Vydalo město Veselí nad Lužnicí s finanční podporou Nadace partnerství

Text: Mgr. František Stropek a Ing. Marie Hadravová

Konzultoval: RNDr. Daniel Abazid

Fotografie: archiv Infocentra města Veselí n. L.

Tisk: Reklamní Ateliér Soběslav, 2007

Zajímavosti na trase

Blatské muzeum ve Veselí nad Lužnicí nám. T. G. Masaryka 111 (Weisův dům), 391 81 Veselí n. L., tel. 381 583 376, www.husmuzeum.cz

Stálá expozice Z pokladů muzea představuje umělecko-historické sbírky dokumentující život ve městě v 16. a 19. století. Pozornost je věnována také národopisu Blat a osobnosti hudebního skladatele a sběratele lidových písní Karla Weise.

Otevřeno květen – září denně mimo pondělí 8 – 12 a 12.30 – 16. hod., v mimosezóně otevřeno po domluvě. Vstupné dospělí 20 Kč, děti 10 Kč.

Naučná stezka Borkovická blata prochází přírodní rezervací se specifickou rašeliništní vegetací, kterou představují blatkový bor a ostrčovo-suchopýrové mokřady. Část stezky, měřící 6 km, vede po dřevěných chodnících. Výchozí bod: parkoviště u provozu firmy Rašelina Soběslav asi 2 km SV od Mažice.

Blatský dvůr, Borkovice 105, 391 80 Veselí nad Lužnicí, tel. 731 556 193, www.blatsky-dvur.eu

Dvou, tří a čtyřlůžková apartmá, každé s vlastním soc. zařízením, kuchyní a obývacím pokojem. Bezbariérové apartmá, bazén v zahradě, ohniště s grilem. Ideální místo pro cykloturistiku v srdci přírodní rezervace.

Jana Radostová - Keramika U Kočků, Sviny 99, 391 81 Veselí nad Lužnicí, tel. 381 582 199, e-mail: janaradostova@seznam.cz
Rodinná firma zabývající se výrobou užitkové keramiky. Výrobky jsou ručně točené a dekorované malbou pod glazuru. Dekory vycházejí většinou z tradic zdejšího kraje, převládají přírodní motivy. Z velké části se firma zabývá zakázkovou výrobou (sportovních trofeje apod).

Svinenský morový krchůvek leží asi půl kilometru východně od obce Sviny a východně od odbočky ze silnice Veselí nad Lužnicí - Sviny na Kunratice. Historie hřbitůvky je zatím známa velice málo. Zřejmě byl zřízen účelově asi v roce 1689 za morové epidemie a určen k pohřbívání neurčitého množství nebožtíků i z okolních vesnic.

Hospoda Na Kovárně v Mažicích

Stylové prostředí s příjemným venkovním posezením, studená jídla, minutky.

tel. 775 682 294

Jezdecký oddíl Blaťák Mažice

Mažice 33, 391 81 Veselí n. L. , tel. 381 580 086, 608 531 394, 776 322 784

Působí od r. 1994. Vyhlášené jsou jezdecké skokové závody, které se konají každoročně v dubnu, červenci a v září.

Jezdecký klub Dolli Zálší

Radmila Líkařová, Zálší 3, 391 81 Veselí n. L., tel. 606 114 004, e-mail: likarzalsi@volny.cz

Celoroční hipoturistika, výcvikové hodiny pro začátečníky i pokročilé, vyjížd'ky do terénu blatskou přírodou, projížd'ky se spřežením, slavnostní příležitosti, např. svatby apod., letní stanový tábor pro děti s jezdeckým výcvikem.

Statek manželů Líkařových, kde má jezdecký klub sídlo, byl nominován v krajském kole soutěže „Jihočeská vesnice roku 2006“ na prestižní cenu hejtmána Jihočeského kraje, kterou získal. Je členem občanského sdružení Greenways Praha Vídeň.

Zakázkové rytectví zbraní a dekorativní rytecké práce

Petra Hanzlíková Dis., Zálší 72, tel. 777 931 299, e-mail: hanzlikova.rytectvi@centrum.cz, www.hanzlikova-rytectvi.wz.cz

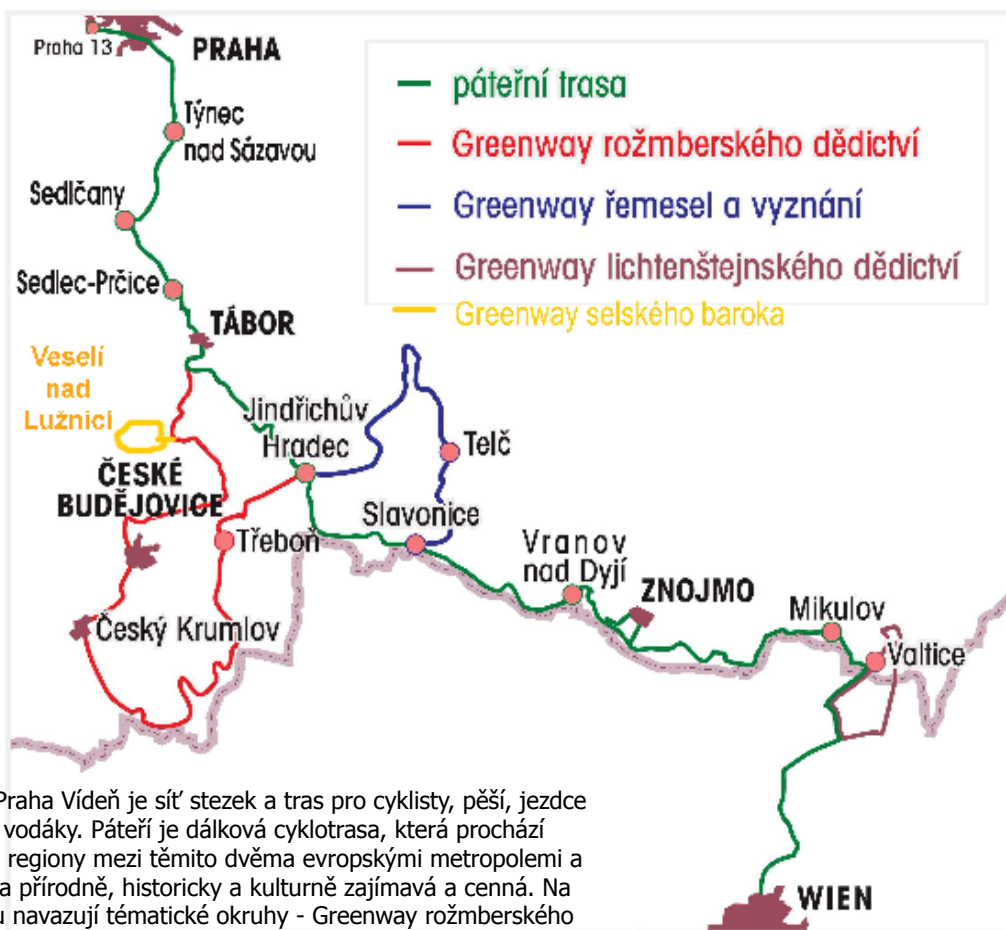
Národopisná expozice Blatská kovárna doplněná výstavou loutek v Záluží u Vlastiboře

Václav Vaněk, Záluží 1, 392 01 Soběslav, tel. 736 157 722

V romantickém prostředí blatského baroka, v bývalém kovářském domku, si můžete prohlédnout původní blatskou světnici, unikátní černou kuchyni v původním stavu, dobově zařízenou kovárnu i stálou expozici loutek spojenou s jejich výrobou a prodejem. Možnost netradičního ubytování pro dvě osoby ve dvoulůžkové selské ložnici. Prodej suvenýrů, pohlednic, občerstvení, WC.

Otevřeno březen až prosinec denně od 10 do 18 hodin, leden a únor otevřeno po domluvě. Vstupné dospělí 15 Kč, děti 5 Kč.

GREENWAYS PRAHA - WIEN

Greenways Praha Vídeň je síť stezek a tras pro cyklisty, pěší, jezdce na koních či vodáky. Páteř je dálková cyklotrasa, která prochází rozmanitými regiony mezi těmito dvěma evropskými metropolemi a spojuje místa přírodně, historicky a kulturně zajímavá a cenná. Na páteřní trasu navazují tématické okruhy - Greenway rožmberského dědictví, Greenways lichtenštejnského dědictví, Greenway řemesel a vyznání a Greenway selského baroka. Zelenou stezku Greenways Praha Vídeň vymysleli a uskutečnili lidé, které spojuje zájem o zdravé životní prostředí, zachování kulturního a přírodního dědictví a šetrný rozvoj obcí a měst, kde žijí.

Více informací na www.prahawien.greenways.info

